

Potwierdzenie stanowiska *Epipogium aphyllum* Swartz (Orchidaceae) w rezerwacie przyrody „Jar Reknicy” na Pojezierzu Kaszubskim po 30 latach braku informacji

Confirmation of the locality of *Epipogium aphyllum* Swartz (Orchidaceae) in the ‘Reknica Jar’ nature reserve in the Pojezierze Kaszubskie region (northern Poland) after 30 years lack of information

ANDRZEJ GARBALEWSKI¹⁾, MARTA LIBERACKA^{1)*},
SEBASTIAN NOWAKOWSKI²⁾

¹⁾ Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku, ul. Chmielna 54/57, 80-748 Gdańsk; e-mail: garbal7@wp.pl, *marta.liberacka@gmail.com (do korespondencji)

²⁾ Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Gdański, Al. Legionów 9, 80-441 Gdańsk; Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych, Oddział w Stegnie przy Parku Krajobrazowym „Mierzeja Wiślana”, ul. Gdańska 2, 82-103 Stegna; e-mail: sebastian.nowakowski@op.pl

ABSTRACT: *Epipogium aphyllum* Sw. is a very rare species in Poland and recognized as critically endangered (CR). It was found in the “Jar Reknicy” nature reserve in 1979, and since that time there was no information on its existence here. In 2009 it was confirmed again.

KEY WORDS: *Epipogium aphyllum*, critically endangered species, ‘Reknica Jar’ nature reserve, northern Poland

Storzan bezlistny *Epipogium aphyllum* Sw. należy do bardzo rzadkich elementów flory Polski. Jest to gatunek eurosyberyjsko-azjatycki stanowiący podelement geograficzny alpijsko-ałtajski (Zajac, Zajac 2009), o dysjunktywnym zasięgu,

występujący w rozproszeniu. Notowano go w pasie od Skandynawii po Kamczatkę oraz w pasmach górskich, m.in. w Alpach, Sudetach, Karpatach, Górach Dynarskich i na Kaukazie (por. Hereźniak, Piękoś-Mirkowa 2001). Takson znany jest z efemerycznych pojawów oraz zdolności do kwitnienia podziemnego, choć prawdopodobnie w takich warunkach upośledzona jest produkcja nasion (E. Świączkowska, inf. ustna). Część nadziemna zanika całkowicie już w 2-3 tygodnie po kwitnieniu i wydaniu nasion. Część podziemna jest długowieczna (Szlachetko, Skakuj 1996).

W Polsce storzan bezlistny jest gatunkiem objętym ochroną ścisłą od roku 1946 (Rozporządzenie...1946, Rozporządzenie...2004). W skali kraju gatunek znalazł się w „Polskiej Czerwonej Księdze Roślin” jako krytycznie zagrożony (CR) (Hereźniak, Piękoś-Mirkowa 2001), widnieje również jako wymierający (EN) – w „Czerwonej liście grzybów i roślin Polski” (Zarzycki, Szelaąg 2006). Figuruje również na czerwonych listach regionalnych, np. na Pomorzu Gdańskim (Markowski, Buliński 2004) oraz na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce (Żukowski, Jackowiak 1995). Na Pojezierzu Kaszubskim *Epipogium aphyllum* notowano przeważnie w kwaśnej buczynie *Luzulo pilosae-Fagetum* (Doborzyńska, Budyś 2001) i w grądzie subatlantyckim *Stellario holostae-Carpinetum betuli* (Herbich 1974), na podłożu zasobnym w węglan wapnia. Ostatnio stwierdzono jego masowy pojaw w spinetyzowanych fitocenozach kwaśnej buczyny niżowej w pobliżu Cementowni Wejherowo (Świączkowska 2010).

Rezerwat „Jar Reknicy” o pow. 66,11 ha utworzony został w 1980 r. dla ochrony naturalnego przełomowego odcinka rzeki Reknicy oraz unikalnej, bogatej flory z elementami o charakterze górskim. Jego walory przyrodnicze zostały szczegółowo opisane przez Bulińskiego (1976, 1977, 1979, 1980). Dodatkowo, siedliska przyrodnicze występujące w rezerwacie chronione są w formie obszaru Natura 2000 PLH220008 „Dolina Reknicy”.

Storzana odnaleziono w „Jarze Reknicy” 20 lipca 2009 r. po 30 latach braku informacji potwierdzających trwanie stanowiska (por. Buliński 1979; Świączkowska 2010). Zaobserwowano tylko jeden kwitnący pęd u podnóża niewielkiego zbocza z wysiękami, w warunkach znacznego zacielenia. Poszukiwanie przejawów kwitnienia podziemnego dało wynik negatywny, trudno zatem w pełni ocenić stan populacji, wiadomo tylko, że podobnie wyglądała liczebność gatunku w momencie jego pierwszego stwierdzenia (M. Buliński, inf. ustna). Z uwagi na ochronę stanowiska w ramach dwóch ustawowych form ochrony przyrody (rezerwat przyrody i obszar Natura 2000) storzan bezlistny w Jarze Reknicy nie jest bezpośrednio zagrożony wyginięciem.

Podziękowania

Autorzy składają gorące podziękowania dr Michałowi Bulińskiemu za wszystkie udzielone informacje oraz mgr Emilii Świączkowskiej za cenne uwagi nt. biologii storzana bezlistnego.

Literatura

- BULIŃSKI M. 1976. (mscr.). Dokumentacja przyrodnicza do projektowanego rezerwatu Jar Reknicy. – ZER UG, Gdańsk.
- BULIŃSKI M. 1977. Jar Reknicy na Pojezierzu Kaszubskim. – *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 33(5-6): 114-122.
- BULIŃSKI M. 1979. Wybrane zagadnienia florystyczne doliny rzeki Reknicy na Pojezierzu Kaszubskim. – *Zesz. Nauk. Wydz. BiNoZ UG, Biol.* 1: 15-27.
- BULIŃSKI M. 1980. Zespoły leśne doliny rzeki Reknicy na Pojezierzu Kaszubskim. – *Zesz. Nauk. Wydz. BiNoZ UG, Biol.* 2: 131-140.
- DOBORZYŃSKA A., BUDYŚ A. 2001. Nowe stanowisko *Epipogium aphyllum* Sw. w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym. – *Acta Bot. Cassub.* 2: 89-92.
- HERBICH J. 1974. Nowe stanowisko *Epipogium aphyllum* (Schm.) Sw. na Pojezierzu Kaszubskim. – *Fragm. Flor. Geobot.* 20(3): 303-305.
- HEREŹNIAK J., PIĘKOŚ-MIRKOWA H. 2001. *Epipogium aphyllum* Swartz Storzan bezlistny. – W: KAŻMIERCZAKOWA R., ZARZYCKI K. (red.) *Polska czerwona księga roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe*. Kraków: Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN. 664 ss.
- MARKOWSKI R., BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. *Endangered and threatened vascular plants of Gdańskie Pomerania*. – *Acta Bot. Cassub., Monogr.* 1: 1-75.
- Rozporządzenie Ministra Oświaty z dnia 29 sierpnia 1946 roku wydane w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych i z Ministrem Leśnictwa w sprawie wprowadzenia gatunkowej ochrony roślin. *Dz. U.* Nr 70 poz. 384.
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 roku w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną. *Dz. U.* Nr 168 poz. 1764.
- SZLACHETKO D. L., SKAKUJ M. 1996. *Storczyki Polski*. – Wyd. „Sorus”, Poznań, 248 ss.
- ŚWIĘCZKOWSKA E. 2010. Masowy pojaw *Epipogium aphyllum* Sw. na stanowisku w sąsiedztwie Cementowni Wejherowo w świetle dotychczasowych notowań na Pomorzu Gdańskim. – *Acta Bot. Cassub.* 7-9: 177-187.
- ZAJĄC M., ZAJĄC A. 2009. *Elementy geograficzne rodzimej flory Polski. The geographical elements of native flora of Poland*. – Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków, 86 ss.
- ZARZYCKI K., SZELĄG Z. 2006. *Red list of vascular plants in Poland*. – W: MIREK Z., ZARZYCKI K., WOJEWODA W., SZELĄG Z. (red.) *Red list of plants and fungi in Poland. [Czerwona lista roślin i grzybów Polski]*. Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN, Kraków, 9-20.